

دکتر احمد فروزانفر*

حالات و رفتارهای عرفانی قهرمانان شاهنامه

چکیده

این مقاله بر آن است تا رفتارها و ویژگی های «شخصیت های» شاهنامه را از منظر عرفانی بررسی کند. مسأله اصلی آن، بررسی برخی از شاخصه های رفتاری عرفانی قهرمانان شاهنامه از مبارزه با نفس و روی گردانی از جهان و روی آوردن به درگاه الهی و ساست، این مقاله به کتابخانه ای انجام شده است. در شاهنامه هرگاه دیو نفس و اهریمن زشت بر آدمیان غلبه ترکیبی و زشتی گیتی را تسخیر می کند و هرگاه انسان با اهریمن به مبارزه برخیزد، آبادانی و نجاتی آن را فرا می گیرد و مبارزه با نفس و نیروهای اهریمنی بارها در شاهنامه توصیف شده است. کیومرث از شخصیت هایی است که آرامش و آبادانی را برای جهان به ارمغان می آورد و او کسی است که در راه مبارزه با پلیدیها، فرزندش سیامک را فدا می کند و سپس نبیره اش تنگ را آماده پیکار با اهریمن می سازد، در این جایگاه اعمال و رفتار او چون رفتار مرشدی است که رازهای مبارزه با دیو نفس را بر سالک راه می کشاید، دست یابی هوشنگ به آتش الهی می تواند در بردارنده راز و رمز عرفانی باشد و آتش همان فروغ ایزدی است که به پاداش این ستیزی به او عطا می شود، همان گونه که عارف با تمام وجود با نفس مبارزه می کند تنگ نیز در نبرد با اژدرهای نفس به این فروغ دست می یابد در پاداش هلاکت اهریمن به تهمورث، چنان معرفتی به او بخشیده می شود که بسیاری از رازها بر او گشوده می گردد. از این قهرمانان، رفتارها و ویژگی های دیگر قهرمانان شاهنامه قابل تمییز براساس ذوق عرفانی است. بنابراین این می توان نتیجه گرفت که بسیاری از حالات و رفتارهای قهرمانان شاهنامه تطبیق با بسیاری از حالات و رفتارهای عرفا است.

کلید واژه ها: قهرمانان شاهنامه، حالات عرفانی، رفتارهای عرفانی، عرفا

همیشه حاکی از بی اعتباری دنیا بی حاصلی، رنج آدمی و ضرورت پناه بردن به خداست و گشتن های اساطیری شاهنامه حال و هوای عرفانی دارد و آدمی را به تصفیه و تزکیه نفس،

* عضو هیات علمی دانشگاه شاهد